

KS. JAN ZWIĄZEK

POWSTANIE DIECEZJI CZĘSTOCHOWSKIEJ

1. Bulla *VIXDUM POLONIAE UNITAS*

Diecezja częstochowska została erygowana bullą pap. Piusa XI *Vixdum Poloniae unitas* z dnia 28 X 1925 r.¹ Terytorium nowej diecezji obejmowało południową część dawnej diecezji wrocławskiej oraz południowo-zachodnią część dawnej diecezji kieleckiej. W ten sposób przestała istnieć granica dzieląca diecezję wrocławską od diecezji kieleckiej biegnąca południowymi krańcami parafii Żuraw, Mstów, Poczesna, Kamienica Polska, Starcza i Konopiska, należących do diecezji wrocławskiej, podczas gdy w kierunku południowym znajdowały się parafie należące do diecezji kieleckiej. W nowej diecezji te tereny znalazły się prawie w jej centrum.

Z projektem podziału diecezji wrocławskiej niejednokrotnie zwracał się do episkopatu Polski ordynariusz wrocławski biskup Stanisław Kazimierz Zdzitowiecki². Z ramienia episkopatu Polski biskupi Henryk Przeździecki i Romuald Jałbrzykowski przygotowali *Projekt granic diecezji i metropolii w Rzeczypospolitej*, który po przeprowadzeniu licznych modyfikacji został zaakceptowany przez Stolicę Apostolską i znalazł wyraz w bulli *Vixdum Poloniae unitas*³. Jednocześnie projekt ten został wysunięty w konkordacie zawartym pomiędzy Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Stolicą Apostolską w 1925 r.⁴. Spośród postulatów biskupa Zdzi-

¹ Bulla *Vixdum Poloniae unitas*. AAS XVII : 1925 s. 521—528; „Wiadomości Diecezjalne”. R. I : 1926 s. 1—2.

² B. Kumor ks., *Granice metropolii i diecezji polskich*. „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”. T. 21 : 1970 s. 354.

³ Tamże, s. 358.

⁴ *Konkordat Polski ze Stolicą Apostolską*. Lwów 1925 s. 43, 64—66 (art. IX i XXVI); W. Urban bp, *Ostatni etap dziejów Kościoła w Polsce przed nowym tysiącleciem* (1815—1963). Rzym 1966 s. 534.

towieckiego został uwzględniony projekt podziału diecezji wrocławskiej i włączenia południowej części tej diecezji do nowopowstałej diecezji częstochowskiej.

Główną przyczyną utworzenia diecezji częstochowskiej było oprócz użyteczności wynikającej z podziału bardzo rozległej diecezji wrocławskiej także wielkie znaczenie Częstochowy w życiu religijnym Polski uwidocznione zwłaszcza w okresie rozbiorów Polski. Taki powód przedstawił biskup Zdzitowiecki wysuwając projekt utworzenia w Częstochowie siedziby biskupa diecezjalnego oraz diecezji częstochowskiej⁵. Pierwszy biskup częstochowski Teodor Kubina w „Pierwszym liście pasterskim” z dnia 25 III 1926 r. pisał na temat powstania nowej diecezji „stało się to dla Częstochowy, tej ziemi świętej, tego serca religijnego Polski, tej niezachwianej twierdzy wiary i ducha. Otwierając źródło apostołskie u stóp Jasnej Góry, podnosząc Częstochowę do godności Stolicy Biskupiej, tworząc z ziem otaczających ją diecezję, Ojciec święty i biskupi chcieli tej Częstochowie dodać nowego blasku, przysporzyć jej nowych, wiecznych sił, aby w nowej Polsce jeszcze skuteczniej mogła spełniać swoją dziejową misję jako strażnica wiary i ducha wśród narodu”⁶.

Na tym miejscu należy wspomnieć, że przed powstaniem diecezji częstochowskiej był projektowany także inny podział na diecezje w tej części Polski. Ks. Antoni Borowski, bliski współpracownik biskupa Zdzitowieckiego w omawianym czasie, a później rektor Seminarium Duchownego we Wrocławku i profesor zwyczajny Uniwersytetu Warszawskiego i Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w piśmie z dnia 26 II 1962 r. skierowanym do ks. dra Stanisława Zimorowicza, kanclerza Kurii Diecezjalnej w Częstochowie, przekazał następującą relację. Przed plebiscytem na Górnym Śląsku jednego roku (prawdopodobnie w sierpniu 1920 r. — przypis J.Z.) przybyła liczna grupa delegatów polskich z Górnego Śląska do biskupa Zdzitowieckiego, przebywającego wówczas na Jasnej Górze w Częstochowie, z prośbą, ażeby biskup wrocławski wyraził zgodę na przyłączenie Częstochowy i Jasnej Góry do projektowanej diecezji śląskiej. Podkreślano wówczas, że taki fakt korzystnie wpłynie na wynik plebiscytu na Górnym Śląsku. Biskup Zdzitowiecki przychylnie ustosunkował się do takiej propozycji⁷. Jednakże do zmiany granic diecezji na tym terenie doszło dopiero po plebiscycie, kiedy Górny Śląsk znajdował się już w granicach Rzeczypospolitej Polskiej. W ten sposób powody przemawiające za przyłączeniem Częstochowy do diecezji śląskiej przestały być aktualne.

⁵ S. K. Zdzitowiecki bp, *Do wielbnego duchowieństwa*, „Kronika diecezji kujawsko-kałiskiej”. R. 19 : 1925 s. 480—482.

⁶ T. Kubina bp, *Pierwszy list pasterski*. W: *W podniosłych chwilach i doniosłych sprawach*, T. I. Częstochowa 1931 s. 8.

⁷ CzAD, sygn. III 1 s. 1—2. Pismo ks. A. Borowskiego do ks. S. Zimorowicza z dn. 26 II 1962 r. Analogiczny projekt wysuwali biskupi Z. Łoziński i A. Łosiński — B. Kumor ks., dz. cyt. s. 370.

Bulla *Vixtum Poloniae unitas* wyznaczyła na stolicę biskupią Częstochowę. Równocześnie do godności katedry biskupiej został podniesiony, będący jeszcze w budowie, kościół parafialny pod wezwaniem św. Rodziny w Częstochowie. Patronką diecezji została Najświętsza Maryja Panna Królowa Polski (uroczystość 3 maja).

Nowopowstała diecezja częstochowska została włączona jako sufragania do metropolii krakowskiej.

2. GRANICE DIECEZJI CZĘSTOCHOWSKIEJ

Terytorium diecezji częstochowskiej, określone bullą erekcyjną, posiadało kształt zbliżony do trójkąta równobocznego. Od strony północnej bok tego trójkąta stanowiła granica z diecezjami wrocławską i łódzką, biegnąca od parafii Kraszewice z zachodniego krańca diecezji w kierunku wschodnim aż do parafii Lubień. Od strony wschodniej bok wspomnianego trójkąta był wyznaczony linią graniczną z diecezjami sandomierską i kielecką oraz archidiecezją krakowską. Ta część linii granicznej rozpoczynała się od parafii Lubień i biegła w kierunku południowym aż do parafii św. Jana Chrzciciela w Sosnowcu (Niwka). Wreszcie trzeci bok trójkąta od strony południowo-zachodniej stanowiła granica z diecezjami śląską (katowicką) i wrocławską (opolską) oraz archidiecezją poznańską. Ten odcinek graniczny rozpoczynał się od parafii św. Jana Chrzciciela w Sosnowcu i biegł w kierunku północno-zachodnim aż do parafii Kraszewice. Faktycznie jednak linia graniczna od strony południowo-zachodniej była dłuższa niż odcinki graniczne od strony północnej i wschodniej. Powierzchnia terytorium diecezji w tak zamkniętym trójkącie granicznym według obliczeń przeprowadzonych przy opracowaniu „Mapy diecezji częstochowskiej w 1951 r.” wynosiła 8524 km².

W 1925 r. diecezja częstochowska, jak to już wyżej zaznaczono, graniczyła z 8 diecezjami. Od strony północnej linia graniczna biegła z diecezjami wrocławską i łódzką, od wschodu z diecezjami sandomierską i kielecką oraz archidiecezją krakowską, natomiast od strony południowo-zachodniej z diecezjami śląską i wrocławską oraz archidiecezją poznańską. Najdłuższy odcinek graniczny posiadała diecezja częstochowska z diecezją łódzką, który wynosił ok. 120 km, a najkrótszy odcinek graniczny z archidiecezją krakowską, wynoszący ok. 15 km.

Rozpoczynając od strony północnej nowa diecezja częstochowska graniczyła z diecezją wrocławską. Długość linii granicznej wynosiła ok. 65 km. Granica ta biegła od punktu styczności z granicą archidiecezji poznańskiej na wysokości parafii Kraszewice w jej północno-zachodniej części w kierunku wschodnim do miejscowości Salamony. W tej miejscowości skręcała w kierunku południowym i biegła północnymi krańcami miejscowości Czajków, Mielenchy i Michałów do miejscowości Żelazo. Dalej skrę-

cała w kierunku wschodnim nieco tylko zbaczając ku południowi **poprzez** miejscowości Niemojew, Kluski, Wola Rudno i Jackowskie dochodziła do granicy z diecezją łódzką na wysokości parafii Szynkielów.

W odległości ok. 4 km od rzeki Warty po jej zachodniej stronie rozpoczynała się linia graniczna z diecezją łódzką. Granica oddzielająca obie diecezje biegła w kierunku południowo-wschodnim poprzez północne rubieże miejscowości Konopnica, Głuchów, Anielin i Kuźnica Strobińska. Od miejscowości Tabotki poprzez Dąbrowę, Obrów do Augustowa linia graniczna przechodziła w kierunku prostym z zachodu na wschód. Odtąd ponownie skręcała w kierunku południowo-wschodnim poprzez miejscowości Stawki, Marcelin, Józefin, Będków aż do Łęczyńska. Dalej kierując się nieco ku północy zdążyła nadal ku wschodowi zostawiając w diecezji częstochowskiej miejscowości Bogumiłów, Stawek, Grzymalina Wola i Piaski. Stąd przez wioski Stare, Siódemka, Bukowa, Janów, Karczów, Dobiecina do Zwierzchowa linia graniczna biegła prawie dokładnie w kierunku północnym. Od miejscowości Niedoszyna do wsi Woźniki skręcała w stronę północno-wschodnią. Wreszcie od wsi Woźniki do trasy Warszawa-Katowice na wysokości wsi Romanówka i dalej północnymi krańcami wsi Piekarki, Kozierogi, Wola Krzysztoporska i Wygoda. Ostatni odcinek graniczny z diecezją łódzką biegł w linii prostej z zachodu na wschód zostawiając w diecezji częstochowskiej nadgraniczne miejscowości — Ignaców, Zmożna Wola i Karolinów. Stąd zdążyła do granicy z diecezją sandomierską.

Granica wschodnia diecezji częstochowskiej rozpoczynała się z diecezją sandomierską i biegła rzeką Pilicą. Nadgraniczne miejscowości w diecezji częstochowskiej na tym odcinku rozpoczynając od strony północnej w kierunku południowym były następujące — Klementów, Stobnica, Paskrzyń, Wielopole, Ręczno, Łęki Królewski, Majkowice, Bąkowa Góra, Dęba, Korytno, Łęczkowice, Pratkowice, Rutkań, Krzętów, Rogi i Wola Życińska. W odległości ok. 3 km od Woli Życińskiej w kierunku południowym rozpoczynała się granica z diecezją kielecką. Długość linii granicznej z diecezją sandomierską wynosiła ok. 43 km i biegła prawie w linii prostej z północy w kierunku południowym.

Z diecezją kielecką graniczyła diecezja częstochowska na odcinku od punktu styczności z granicą diecezji sandomierskiej, a linia graniczna przebiegała rzeką Pilicą prawie do jej źródeł. Jednakże dwie miejscowości leżące po prawej stronie rzeki Pilicy (od strony diecezji kieleckiej), a mianowicie Sudzin i Sudzinek, zostały włączone do diecezji częstochowskiej. Linia dzieląca obie diecezje biegła rzeką Pilicą aż do miejscowości Grodzisko, skąd skręcała w kierunku południowo-zachodnim poprzez Łysiny, Borowe, Ulesie, Bolesławów do Sierakowa. Od tej ostatniej miejscowości ponownie biegła w kierunku południowym zostawiając w diecezji częstochowskiej następujące miejscowości nadgraniczne — Wygwizdów, Mżurów, Tomiszkowice, Antolka, Ogorzelnik, Bobolice, Żdów i tutaj skrę-

cała ku zachodowi do miejscowości Rzędkowie, aby w niedalekiej odległości ponownie wrócić do linii prostej biegnącej z północy ku południowi. W dalszym swym biegu granica przechodziła poprzez miejscowości Morsko, Piaseczno, Skarzyce, Żerkowice i Bzów, gdzie zmieniała kierunek ku zachodowi do granic miejscowości Kazimierzówka, Rokitno Szlacheckie, Mitrega, Niegowonice i Błędów. Od pustyni błędowskiej linia graniczna raptownie zmieniła kierunek ku zachodowi aż do granicy z archidiecezją krakowską, zostawiając po stronie diecezji częstochowskiej miejscowości — Zalesie, Kawa, Garbiel, Cieśle i Piernikarnia. Linia graniczna z diecezją kielecką kończyła się na wysokości parafii Granica (Maczki) i liczyła ok. 114 km.

Z archidiecezją krakowską linia graniczna wynosiła ok. 15 km. Przebiegała ona ze wschodu w kierunku zachodnim tworząc niewielką wklęsłość w stronę diecezji częstochowskiej zostawiając równocześnie w granicach tejże diecezji następujące miejscowości — Granica (Maczki), Browar, Borek oraz tuż przy linii granicznej po stronie archidiecezji krakowskiej miejscowość Jęzor. W ten sposób linia graniczna dochodziła do najbardziej wysuniętego w kierunku południowym punktu diecezji częstochowskiej, jaki stanowiła parafia św. Jana Chrzciciela w Sosnowcu (Niwka).

Od strony południowo-zachodniej diecezja częstochowska w 1925 r. graniczyła z 3 diecezjami. Rozpoczynając od punktu stycznego z granicą archidiecezji krakowskiej zaczynała się linia graniczna diecezji częstochowskiej z diecezją śląską (katowicką). Od południowych granic parafii św. Jana Chrzciciela w Sosnowcu granica z diecezją śląską biegła rzeką Przemszą, a dalej od ujścia do niej rzeki Brynicy biegła rzeką Brynicą aż do jej źródeł zostawiając w diecezji częstochowskiej następujące miejscowości — Modrzejów, Sosnowiec, Czeladź, Kamyce, Bobrowniki, Wymysłów, Ossy i Sączów. W dalszym swym biegu linia graniczna skręcała w kierunku wschodnim do miejscowości Zendek, a potem w linii prostej biegła w kierunku północnym aż do miejscowości Rudnik Wielki obok zachodnich krańców miejscowości — Cynków, Wojsławice, Gniazdów i Mzyki. Od Rudnika Wielkiego granica przebiegała w kierunku północno-zachodnim obok miejscowości — Starcza, Hutki, Leśniaki, Kowale, Korzonek, Aleksandria, Herby i Cisie aż do miejscowości Lebki, odkąd rozpoczynała się granica z diecezją wrocławską (od 1945 r. z opolską). W końcowym odcinku na długości ok. 5 km linia graniczna biegła rzeką Liswartą. Długość tego odcinka granicznego wynosiła ok. 87 km.

Na pograniczu z dawną diecezją wrocławską linia graniczna wynosiła ok. 74 km długości. Prawie na całym tym odcinku granica biegła pod takim samym kątem nachylenia w kierunku północno-zachodnim. Pierwsza część tego odcinka została wyznaczona na rzece Liswarcie od miejscowości Lebki do wsi Podłęże, zostawiając tę ostatnią miejscowość w diecezji częstochowskiej. W dalszym swym biegu na odcinku ok. 10 km

długości granica przechodziła zachodnimi rubieżami miejscowości **Stanki**, **Starokrzepice**, **Borek** i dochodziła do wsi **Pieńki**. Odtąd dalsza granica biegła już rzeką **Prosną**. Nadgraniczne miejscowości w diecezji częstochowskiej na tym odcinku to — **Jelonki**, **Wygiedów**, **Szyszków**, **Praszka**, **Przedmość**, **Kik**, **Toplin**, **Krupka**, **Lubnice**, **Wójcin** i **Gola**.

Na wysokości parafii **Chróscin** rozpoczynała się granica z archidiecezją poznańską. Linia oddzielająca obie diecezje biegła rzeką **Prosną** aż do granicy z diecezją wrocławską na wysokości parafii **Kraszewice**. Nadgraniczne miejscowości w diecezji częstochowskiej na tym odcinku są następujące — **Chróscin**, **Bolesławiec**, **Kamionka**, **Mieleszyn**, **Klatka**, **Grześko**, **Wieruszów**, **Sopel**, **Kowalówka**, **Cieszęcin**, **Osiek**, **Węglewice**, **Załodzie**, **Płęsy**, **Brzeziny**, **Skrzynki** i **Zawady**. Długość tego odcinka granicznego wynosiła ok. 42 km.⁸

Wyznaczone bullą *Vixdum Poloniae unitas* granice diecezji częstochowskiej w większości wypadków właściwie rozwiązywały problem przynależności diecezjalnej miejscowości nadgranicznych. Niemniej jednak w kilku wypadkach, szczególnie na skutek powstania nowych placówek duszpasterskich, należało w późniejszych latach ze względów duszpasterskich dokonać niewielkich poprawek granicznych, ale o tym będzie mowa we właściwym miejscu.

3. PARAFIE

W początkowym stadium swego istnienia diecezja częstochowska liczyła 174 parafie. Z diecezji wrocławskiej bulla erekcyjna przekazała dla nowej diecezji częstochowskiej 126 parafii, a z diecezji kieleckiej 48 parafii⁹.

Niżej padny wykaz parafii przekazanych diecezji częstochowskiej z diecezji wrocławskiej i z diecezji kieleckiej na podstawie bulli *Vixdum Poloniae unitas* uwzględnia następujące dane o parafiach:

1. Nazwa parafii. W wypadkach późniejszej zmiany nazwy parafii podano aktualną nazwę, a dawniej używaną nazwę podano w nawiasach.

2. Tytuł kościoła. Uwzględniono tytuł kościoła używany w 1925 r. (nie we wszystkich wypadkach był taki sam, jak w chwili erekcji parafii).

3. Data powstania parafii. Ze względu na fakt, że wiele parafii powstałych w okresie średniowiecza nie posiada dokładnych dat

⁸ Opis granic diecezji sporządzono na podstawie *Mapy diecezji częstochowskiej* z 1951 r. (skala 1 : 200 000).

⁹ Pismo bpa T. Kubiny do św. Kongregacji Seminariów i Uniwersytetów (z listopada 1927 r.), AKDCz — *Seminarium Duchowne w Krakowie 1926—1932*; J. Związek ks., *Rozwój sieci parafialnej w diecezji częstochowskiej w latach 1925—1963* „Czest. Studia Teologiczne”. T. I: 1973 s. 241 (przypis 18).

ich erekcji, dlatego w takich wypadkach podano najwcześniejszą wzmiankę historyczną o tych parafiach¹⁰,

4. Liczba wiernych. Uwzględniono stan liczbowy wiernych w 1925 r. w oparciu o katalogi włocławski i kielecki z 1925 r. oraz o katalog częstochowski z 1926 r.

A. PARAFIE PRZEJĘTE Z DIECEZJI WŁOCŁAWSKIEJ

Bulla *Vixdum Poloniae unitas* wyłączyła z diecezji włocławskiej do diecezji częstochowskiej 126 parafii. Parafia Koniecpol w tej części diecezji włocławskiej, należąca do dekanatu gidelskiego została wydzielona do diecezji kieleckiej, natomiast z dekanatu bełchatowskiego oddzielonego wówczas z diecezji włocławskiej do diecezji łódzkiej wyłączono parafię Grzymalina Wola i przydzielono do dekanatu gorzkowickiego w diecezji częstochowskiej. Większość parafii przejętych z diecezji włocławskiej powstało w okresie średniowiecznym, ale w okresie działalności biskupa Zdzitowieckiego powstało na tym terenie także kilkanaście nowych parafii.

Wykaz parafii, które na mocy bulii *Vixdum Poloniae unitas* zostały przekazane z diecezji włocławskiej do diecezji częstochowskiej.

Lp.	Nazwa parafii	Tytuł kościoła	Data powstania	Liczba wiernych
1	Bąkowa Góra	Trójca Św.	1340	3 133
2	Bęczkowice	Duch Św.	1402	4 000
3	Biała Górna	św. Stanisław BM	10 V 1407	3 017
4	Biała k. Wiel.	św. Piotr w Okowach	1430	2 500
5	Blachownia	MB Król. Polski	20 III 1910	4 265
6	Bogdanów	Trójca Św.	1394	9 900
7	Bolesławiec	Trójca Św.	1266	3 100
8	Borowno	św. Wawrzyniec	1394	7 500
9	Borzykowa	św. Piotr. Ap.	1210	5 550
10	Bór Zapilski	św. Jacek	1 IX 1919	5 000
11	Brzeźnica	św. Jan Chrz.	1376	6 055
12	Chełmo	św. Mikołaj	1389	5 800
13	Chotów	św. Marcin	1380	3 100
14	Chróścín	św. Mikołaj	14 V 1919	1 000
15	Cieletniki	Przem. Pańskie	14 III 1766	1 700
16	Cieszęcin	św. Wojciech	1413	5 300
17	Cykarzew	św. Stanisław BM	19 XII 1908	2 500
18	Czajków	św. Stanisław BM	15 XI 1919	4 300

¹⁰ W tym miejscu autor oparł się na artykule — W. Patykiewicz ks., *Chronologia parafii diecezji częstochowskiej*. „Czest. Wiad. Diec.”. R. 40 : 1966 s. 67—73.

Lp.	Nazwa parafii	Tytuł kościoła	Data powstania	Liczba wier-nych
19	Czarnożyły	św. Bartłomiej	1411	5 500
20	Czastary	Narodzenie NMP	1459	3 700
21	Częstochowa	św. Barbara	3 VIII 1891	10 000
22	Częstochowa	św. Józef	9 II 1910	6 047
23	Częstochowa	św. Roch	21 VI 1925	6 850
24	Częstochowa	św. Rodzina	29 X 1917	29 500
25	Częstochowa	św. Zygmunt	1382	25 930
26	Danków	św. Stanisław BM	1238	4 600
27	Dąbrowa Ziel.	św. Jakub Ap.	1386	4 000
28	Dmenin	śś. Szymon i Juda	1398	2 500
29	Dobryczyce	św. Bartłomiej	1387	1 786
30	Dworszowice Koś.	św. Michał	1401	1 019
31	Działoszyn	św. Maria Magdalena	1411	7 900
32	Dzietrzkowice	św. Jakub	1459	3 721
33	Dzietrzniki	Najśw. Serce Jezusa i św. Katarzyna	1400	3 600
34	Garnek	Niep. Pocz. NMP	13 IX 1903	2 734
35	Gidle	MB Bolesna i św. Maria Magdalena	1398	4 700
36	Gomunice	MB Wspom. Wiernych	1 I 1919	2 920
37	Gorzkowice	Najśw. Serce Jezusa	1335	5 509
38	Grzymalina Wola	św. Jan Chrzcziciel	1683	2 300
39	Jaworzno	Trójca Św.	1453	2 314
40	Jedlno	Wszyscy Święci	1403	1 605
41	Kadłub	św. Andrzej Ap.	1401	2 000
42	Kalej	MB Anielska	4 X 1923	1 500
43	Kamienica Pol.	św. Michał	1869	2 250
44	Kamieńsk	śś. Piotr i Paweł	1291	7 865
45	Kielczygów	św. Antoni Pad.	21 VIII 1924	3 000
46	Kleszczów	MB Anielska	12 VIII 1919	2 457
47	Kłobuck	św. Marcin	1287	9 000
48	Kłomnice	św. Marcin	1406	5 460
49	Kobiele W.	śś. Jan Ap. i Marcin	1386	3 383
50	Kodrąb	św. Jadwiga	1401	4 000
51	Komorniki	św. Mikołaj	1412	1 200
52	Konopiska	śś. Wawrzyniec i Walenty	1866	6 075
53	Konopnica	św. Roch	14 I 1637	1 442
54	Kraszewice	śś. Piotr i Paweł i św. Katarzyna	1872	4 200
55	Krępa	św. Urszula	1405	911
56	Kruszyna	śś. Maciej i Józef	1415	5 000
57	Krzepice	św. Jakub Ap.	1357	6 500
58	Krzyworzeka	śś. Piotr i Paweł	1264	1 800
59	Lgota	św. Klemens	1401	3 600
60	Lubień	MB Królowa Polski	9 IX 1919	1 800
61	Lututów	Trójca Sw. i św. Mateusz	12 XII 1406	7 000
62	Łyskornia	św. Maria Magdalena	1459	2 500

Lp.	Nazwa parafii	Tytuł kościoła	Data powstania	Liczba wierznych
63	Makowiska	św. Bartłomiej	1359	3 120
64	Maluszyn	św. Mikołaj	1412	3 900
65	Miedźno	św. Katarzyna	17 IX 1425	4 228
66	Mieleszyn	św. Maria Magdalena	1412	1 350
67	Mierzycy	św. Katarzyna	1459	5 654
68	Mierzyn	św. Mikołaj	1410	3 450
69	Mokrsko	św. Stanisław BM	1308	3 200
70	Mstów	Wniebowzięcie NMP	1220	8 450
71	Mykanów	św. Leonard	1407	2 800
72	Naramice	Wszyscy Święci i św. Roch	1472	1 530
73	Niedośpielin	św. Katarzyna	1401	1 700
74	Ochędzyn	św. Anna	17 VI 1922	1 400
75	Osjaków	św. Kazimierz	1402	10 268
76	Ostrowy	Stygmaty św. Franciszka	12 I 1922	2 300
77	Ostrówek	św. Wawrzyniec	17 VIII 1922	1 437
78	Ożarów	św. Maria Magdalena	1440	1 590
79	Pajęczno	Wniebowzięcie NMP	1251	7 000
80	Panki	św. Rodzina	24 IX 1919	2 900
81	Parzymiechy	śś. Piotr i Paweł	1459	3 600
82	Pątnów	św. Jan Ap.	1459	1 650
83	Pławno	św. Stanisław BM	26 V 1613	2 456
84	Poczesna	św. Jan Chrzciciel	12 VII 1606	4 920
85	Praszka	Wniebowzięcie NMP	1507	9 043
86	Przedmość	św. Józef	20 VII 1921	1 410
87	Przyrów	św. Dorota	1369	5 100
88	Przystajń	Trójca Św.	7 III 1405	7 715
89	Raczn	św. Mikołaj	1459	2 025
90	Radomsko	św. Lambert	1266	24 356
91	Radostów	św. Roch	23 X 1924	800
92	Radziechowice	św. Rozalia	21 VI 1925	1 200
93	Ręczno	św. Stanisław BM	1236	5 000
94	Rędziny	MB Nieust. Pomocy	1866	5 650
95	Rozprza	Nawiedzenie NMP	1258	8 473
96	Ruda k. Wiel.	św. Wojciech	1106	4 100
97	Rudlice	Trójca Św.	1432	5 500
98	Rudniki	św. Mikołaj	1419	3 500
99	Rząśnia	św. Maciej	1403	8 049
100	Rzejowice	św. Michał	1511	2 362
101	Siemkowice	św. Marcin	1463	6 480
102	Skomlin	śś. Jakub i Filip	1460	3 587
103	Soborzyce	św. Urszula	1924	1 400
104	Sokolniki	św. Mikołaj	1380	2 100
105	Starcza	MB Częstochowska	1911	2 200
106	Starokrzepice	Wszyscy Święci	1263	3 200
107	Sulmierzyce	św. Erazm BM	1402	6 000
108	Truskolasy	św. Mikołaj	13 III 1810	5 960

Lp.	Nazwa parafii	Tytuł kościoła	Data powstania	Liczba wier-nych
109	Walichnowy	św. Marcin	1460	2 800
110	Wąsosz	św. Andrzej	1460	4 160
111	Węglewice	Trójca Św.	1907	3 188
112	Wielgomłyny	św. Stanisław BM	1400	5 600
113	Wieluń	Nawiedzenie NMP i św. Michał	1308	10 327
114	Wieruszów	Duch Św. i Nawiedzenie NMP	1368	6 000
115	Wierzbie	św. Leonard	1381	1 360
116	Wierzchlas	św. Mikołaj	1460	3 300
117	Wiewiec	św. Marcin	1460	3 712
118	Wilkowicko	św. Mikołaj	1346	4 000
119	Wójcin	św. Katarzyna	1459	2 600
120	Zajączki	św. Zygmunt	1904	2 524
121	Zawada	MB Jasnogórska	12 VIII 1919	1 354
122	Złochowice	Najśw. Serce Jezusa	22 VII 1918	1 700
123	Żdźary	św. Bartłomiej	1400	2 000
124	Żuraw	św. Bartłomiej	1411	3 865
125	Żytniów	św. Marcin	1312	3 800
126	Żytno	Niepok. Pocz. NMP	1358	3 680

B. PARAFIE PRZEJĘTE Z DIECEZJI KIELECKIEJ

Z diecezji kieleckiej do diecezji częstochowskiej zostało włączone Za-
głębie Dąbrowskie. Na tym terenie na początku XX stulecia nastąpił wy-
raźny rozwój sieci parafialnej, chociaż istniał tutaj tylko jeden dekanat
będziński. Ale i w tych okolicach były parafie pochodzące z okresu śred-
niowiecznego. Najstarsza w tej części diecezji była parafia Siewierz.

Wykaz parafii, które na mocy bulii *Vixdum Poloniae unitas* zostały
przekazane z diecezji kieleckiej do diecezji częstochowskiej.

Lp.	Nazwa parafii	Tytuł kościoła	Data powstania	Liczba wier-nych
1	Będzin	Trójca Św.	1308	20 938
2	Błędów	Trójca Św.	19 II 1920	992
3	Bobrowniki	św. Wawrzyniec	25 I 1904	3 283
4	Choroń	św. Jan Chrzciciel	1 VII 1916	2 740
5	Chruszczobród	Nawiedzenie NMP	9 V 1459	4 868
6	Ciagowice	św. Bartłomiej	1325	2 020

Lp.	Nazwa parafii	Tytuł kościoła	Data powstania	Liczba wierz-nych
7	Czeladź	św. Stanisław BM	1260	32 000
8	Dąbrowa Górnicza	MB Anieska i św. Aleksander	5 II 1891	20 637
9	Gołonóg	Narodzenie NMP i św. Antoni Pad.	8 VII 1675	6 600
10	Grodziec	św. Katarzyna	1301	7 750
11	Janów	Narodzenie NMP	15 VI 1912	2 200
12	Koziegłowy	Boże Ciało i św. Maria Magdalena	1402	7 903
13	Koziegłówki	MB Szkaplerzna i św. Antoni Pad.	1294	6 167
14	Kromolów	św. Mikołaj	1250	5 732
15	Lagisza	Niep. Pocz. NMP	4 X 1924	2 550
16	Łazy	św. Michał	24 XI 1920	3 010
17	Lęka	MB Częstochowska	5 VIII 1909	1 244
18	Maczki (Granica)	Zmartwychstanie P.	28 V 1924	3 000
19	Mrzyglód	Wniebowzięcie NMP	1474	5 324
20	Myszków	św. Stanisław BM	11 II 1911	3 680
21	Niegowa	św. Mikołaj	1306	4 385
22	Niegowonice	św. Franciszek Seraf.	1802	2 986
23	Olsztyn	śś. Jan Chrz. i Jerzy	26 II 1552	2 970
24	Pińczycze	św. Michał	23 VI 1903	1 024
25	Porąbka	św. Barbara	9 X 1924	9 111
26	Poręba	Duch Św.	13 III 1908	3 327
27	Potok Złoty	św. Jan Chrzciciel	1310	3 100
28	Przybynow	śś. Piotr i Paweł	1306	2 800
29	Sączów	św. Jakub	1224	5 060
30	Siemonia	Wszyscy Święci	1225	6 380
31	Siewierz	św. Maciej	1105	7 200
32	Skarżycze	Trójca Św.	26 VI 1616	1 250
33	Sosnowiec	św. Barbara	19 VIII 1908	10 400
34	Sosnowiec	św. Jan Chrzciciel	26 XI 1906	9 125
35	Sosnowiec	Niep. Pocz. NMP	6 VI 1908	8 290
36	Sosnowiec	św. Tomasz Ap.	18 VII 1911	16 586
37	Sosnowiec	Wniebowzięcie NMP	3 VI 1899	15 769
38	Strzemieszyce	Najśw. Serce Jezusa	10 II 1911	10 524
39	Targoszyce	św. Mikołaj	1426	3 924
40	Włodowice	św. Bartłomiej	XIV w.	6 006
41	Wojkowice	św. Marcin	1325	5 418
42	Wojkowice Kom.	św. Antoni Pad.	18 VI 1910	7 000
43	Zagórze	św. Joachim	1852	12 370
44	Zawiercie	śś. Piotr i Paweł	1903	21 160
45	Ząbkowice	Duch Św.	10 IX 1910	3 626
46	Zrębice	Wszyscy Święci i św. Idzi	1334	1 032
47	Żarki	śś. Szymon i Juda	1490	6 532
48	Żychcice	św. Barbara	4 V 1909	1 115

4. DEKANATY

Na mocy bulli erekcyjnej diecezja częstochowska otrzymała 15 dekanatów. Z diecezji włocławskiej 11 dekanatów zostało włączonych do diecezji częstochowskiej. Wśród tych dekanatów w gidelskim i gorzkowickim został zmieniony stan liczbowy parafii. Z dekanatu gidelskiego wydzielono parafię Koniecpol do diecezji kieleckiej, a do dekanatu gorzkowickiego przyłączono parafię Grzymalina Wola z dekanatu bełchatowskiego, przekazanego w tym czasie z diecezji włocławskiej do diecezji łódzkiej. Natomiast z diecezji kieleckiej przekazano do nowej diecezji częstochowskiej 4 dekanaty. Zarówno dekanaty przekazane z diecezji włocławskiej jak i z diecezji kieleckiej były zróżnicowane tak pod względem ilości parafii jak też ilości wiernych¹¹. Niżej podane dwa wykazy obejmują dekanaty przejęte z diecezji włocławskiej i z diecezji kieleckiej wraz z podaniem parafii należących do poszczególnych dekanatów w 1925 r.

A. Dekanaty przejęte z diecezji włocławskiej

Lp.	Nazwa dekanatu	Wykaz parafii
1	Bolesławiecki	— Bolesławiec, Chróscin, Czastary, Dzietrzkowice, Mieleszyn, Morsko, Radostów, Skomlin, Wójcin, Zdżary (10 parafii).
2	Brzeźnicki	— Brzeźnica, Dworszowice Kościelne, Działoszyn, Jedlno, Kieńczyglów, Kleszczów, Lgota, Makowiska, Pajęczno, Rząśnia, Siemkowice, Sulmierzyce, Wiewiec (13 parafii)
3	Częstochowski	— w Częstochowie: św. Barbary, św. Rocha, św. Rodziny, św. Zygmunta oraz Biała Górna, Błachownia, Kalej, Kamienica Polska, Konopiska, Poczesna, Raków, Starcza (12 parafii).
4	Gidelski	— Borzykowa, Cielętniki, Dąbrowa Zielona, Garnek, Gidle, Kłomnice, Maluszyn, Pławno, Przyrów, Soborzyce, Zawada, Żytno (12 parafii).
5	Gorzkowicki	— Bęczkowice, Bogdanów, Gomunice, Gorzkowice, Grzymalina Wola, Kamięnsk, Lubień, Mierzyn, Ręczno, Rozprza (10 parafii).

¹¹ J. Związek ks., *Rozwój sieci dekanalnej w diecezji częstochowskiej w latach 1925—1970*. „Częst. Wiad. Diec.” R. 46 : 1972 s. 123—205; R. 47 : 1973 s. 133—192, 255—263.

Lp.	Nazwa dekanatu	Wykaz parafii
6	Kłobucki	— Bór Zapilski, Danków, Kłobuck, Krzepice, Miedzno, Ostrowy, Panki, Parzymiechy, Przystajń, Starokrzepice, Truskolasy, Wąsosz, Wilkowiecko, Zajączki, Złochowice (15 parafii).
7	Mstowski	— Borowno, Cykarzew, Mstów, Mykanów, Rędziny, Żuraw (6 parafii).
8	Praszkowski	— Dzierzniki, Jaworzno, Komorniki, Ożarów, Pątnów, Praszka, Przedmość, Rudniki, Wierzbie, Żytaków (10 parafii).
9	Radomszczański	— Bąkowa Góra, Chełmo, Dmenin, Dobryszyce, Kobile Wielkie, Kodrąb, Krępa, Kruszyna, Niedospiecin, Radomsko, Radziechowice, Rzejowice, Wielgomłyn (13 parafii).
10	Wieluński	— Biała k.Wielunia, Chotów, Czarnożyły, Kadłub, Konopnica, Krzyworzeka, Łyskornia, Mierzyce, Osjaków, Raczyn, Ruda, Rudlice, Wieluń, Wierzchlas (14 parafii).
11	Wieruszowski	— Cieszęcin, Czajków, Kraszawice, Lututów, Naramice, Ochędzyn, Ostrówek, Sokolniki, Walichnowy, Węglowice, Wieruszów (11 parafii).

B. Dekanaty przejęte z diecezji kieleckiej

Lp.	Nazwa dekanatu	Wykaz parafii
1	Będziński	— Będzin, Czeladź, Dąbrowa Górnicza, Gołonóg, Granica (Maczki), Grodziec, Łagisza, Łęka, Porąbka, w Sosnowcu: św. Barbary (Stary Sielec), św. Jana Chrzyciciela (Niwka), Niep. Poczęcia NMP (Nowy Sielec), św. Tomasza (Pogoń) i Wniebowzięcia NMP oraz Strzemieszycy, Wojkowice Komorne, Zagórze, Ząbkowice (18 parafii).
2	Sączowski	— Bobrowniki, Sączów, Siemonia, Siewierz, Targoszyce, Wojkowice Kościelne, Żychlice (7 parafii).
3	Zawierciański (Zawiercki)	— Błędów, Chruszczobród, Ciągowice, Koziegłowy, Koziegłówki, Kromołów, Łazy, Mrzyglód, Myszków, Niegowonice, Pińczyce, Poręba, Skarżycy, Włodowice, Zawiercie (15 parafii).
4	Żarecki	— Choroń, Janów, Niegowa, Olsztyn, Potok Złoty, Przybynow, Zrembice, Żarki (8 parafii).

Duże zróżnicowanie pod względem wielkości terytorium i liczby parafii dekanatów przejętych zarówno z diecezji wrocławskiej jak i z diecezji kieleckiej sugerowało, iż w niedługim czasie powinna nastąpić zmiana w organizacji sieci dekanalnej w diecezji częstochowskiej. Należało spodziewać się nie tylko podziału zbyt rozległych dekanatów, ale także zmiany przynależności niektórych parafii do dekanatów.

5. KAPŁANI INKARDYNOWANI DO DIECEZJI CZĘSTOCHOWSKIEJ NA MOCY BULLI EREKCYJNEJ

Problem przynależności kapłanów do nowoutworzonej diecezji częstochowskiej rozwiązywała bulla *Vixdum Poloniae unitas* oraz dekret wykonawczy do wspomnianej bulli nuncjusza apostolskiego w Rzeczypospolitej Polskiej Wawrzyńca Lauri z dnia 11 listopada 1925 r. Istotnym dla powyższego zagadnienia było stwierdzenie bulli „quod vero ad clerum in particulari spectat, iubemus ut, statim ad huius Constitutionis exsecutio facta fuerit, eo ipso sacerdotes Ecclesiae illi adscripti censeantur, in cuius territorio legitime degunt”¹². Analogicznie brzmiał tekst dekretu wykonawczego w tejże materii „co się zaś tyczy kleru w szczególności kapłani należą do tych kościołów, na których terytorium przebywają prawnie od daty wydania dekretu”¹³. W ten sposób od dnia 11 listopada 1925 r. do diecezji częstochowskiej zostali inkardynowani ci kapłani, którzy w tym dniu prawnie przebywali na jej terytorium. Byli to więc kapłani pracujący w duszpasterstwie parafialnym oraz zatrudnieni jako prefekci w szkołach powszechnych i średnich na tym terenie. Liczba kapłanów w początkowym okresie istnienia diecezji częstochowskiej w jej granicach była taka sama, jak liczba kapłanów pracujących na tymże terytorium w dawnych diecezjach wrocławskiej i kieleckiej.

Administratorem apostolskim nowej diecezji został mianowany przez nuncjusza apostolskiego Wawrzyńca Lauri w dniu 16 listopada 1925 r. dotychczasowy ordynariusz diecezji wrocławskiej biskup Stanisław Kazimierz Zdzitowiecki¹⁴. W liście skierowanym do duchowieństwa diecezji częstochowskiej, które pochodziło z jego diecezji oraz do duchowieństwa pozostałego w diecezji wrocławskiej z dnia 21 listopada 1925 r. biskup Zdzitowiecki podkreślał, że chociaż podział diecezji wrocławskiej dokonał się z jego inicjatywy, to jednak czuł smutek z powodu rozłąki z kapłanami, z którymi przez 23 lata współpracował jako pasterz rozległej diecezji wrocławskiej¹⁵. Biskup Zdzitowiecki nie sprawował jednakże osobiście władzy w nowej diecezji częstochowskiej, ale zlecił ją swojemu sufraga-

¹² Bulla *Vixdum Poloniae unitas*. „Wiadomości Diecezjalne”. R. I : 1926 s. 1.

¹³ *Nowe granice diecezji wrocławskiej i częstochowskiej (Wg bulli papieskiej Vixdum Poloniae unitas)*. „Kronika diecezji kujawsko-kaliskiej”. R. 19 : 1925 s. 479.

¹⁴ Tamże, s. 480.

¹⁵ Tamże, s. 481.

nowi biskupowi Władysławowi Krynickiemu, mieszkającemu w parafii św. Zygmunta w Częstochowie, mianując go w dniu 21 listopada 1925 r. wikariuszem generalnym i oficjałem diecezji częstochowskiej¹⁶. Z początkiem następnego roku biskup Krynicki wyjechał z Częstochowy. Jednakże przed wyjazdem z Częstochowy zorganizował komitet, który miał zajmować się sprawą przyjęcia do diecezji i konsekracją pierwszego biskupa ordynariusza diecezji częstochowskiej Teodora Kubiny, mianowanego na to stanowisko w dniu 14 grudnia 1925 r. Powyższy komitet stanowili wszyscy dziekani z terenu diecezji częstochowskiej. Natomiast komitet wykonawczy, bezpośrednio zajmujący się przyjęciem i konsekracją biskupa Kubiny, stanowili trzej proboszczowie parafii częstochowskich — Franciszek Mirecki, Marian Nassalski i Bolesław Wróblewski. Oprócz komitetu składającego się z duchowieństwa powstał także komitet osób świeckich, również biorący udział w organizowaniu przyjęcia nowego biskupa¹⁷.

Biskup — nominat zapraszając biskupa Zdzitowieckiego na swego współkonsekratora listem z dnia 22 stycznia 1926 r. podziękował mu „za tę wielką i na pewno bolesną ofiarę, którą złożył Bogu i Kościołowi odstąpiwszy znaczną część własnej diecezji, w tym nawet kochaną Częstochowę z Jasną Górą, na korzyść nowej diecezji, za światłą i gorliwą pracę arcypasterską, którą włożył w tę część diecezji, jako też i za administrowanie w nowej diecezji częstochowskiej od chwili jej erekcji aż do objęcia jej przez nowego Pasterza”¹⁸.

Niżej podane dwa wykazy dotyczą kapłanów pochodzących z diecezji wrocławskiej oraz z diecezji kieleckiej. W jednym i drugim wykazie uwzględniono następujące dane:

1. nazwisko i imię kapłana
2. datę urodzenia
3. rok święceń kapłańskich
4. stanowisko zajmowane w diecezjach wrocławskiej i kieleckiej w chwili erygowania diecezji częstochowskiej (po przejściu do nowej diecezji stanowiska te zasadniczo nie uległy zmianie).
5. datę śmierci. Większości kapłanów inkardynowanych do diecezji częstochowskiej w 1925 r. już nie żyje. Przy nazwiskach żyjących kapłanów zostawiono tę rubrykę wolną. W wypadku ekskardynacji kapłana w tej rubryce zaznaczono tylko rok wyjścia z diecezji (ekskard.).

---

¹⁶ Pismo biskupa S. K. Zdzitowieckiego do biskupa Władysława Krynickiego z dn. 21 XI 1925 r., AKDW pers. 161 k. 58, Akta personalne biskupa Władysława Krynickiego.

¹⁷ CzAD, sygn. III II 1 s. 4. Pismo bpa Władysława Krynickiego do Przewielebnego J. Ks. Dziekana Dekanatu Będzińskiego z dn. 25 XI 1925 r. Za udostępnienie powyższego pisma składam wyrazy podziękowania ks. Prałatowi Stefanowi Babczyńskiemu.

¹⁸ List biskupa T. Kubiny do biskupa S. K. Zdzitowieckiego z dn. 22 I 1926 r., AKDW pers. 411 k. 18, Akta personalne biskupa Stanisława Kazimierza Zdzitowieckiego.

A. Wykaz kapłanów, którzy w 1925 r. zostali inkardynowani do diecezji częstochowskiej z diecezji wrocławskiej

Lp.	Nazwisko i imię	Data urodzenia	Rok święceń	Stanowisko	Uwagi
1	Augustynik Piotr	1 XII 1889	1912	prefekt	† 16 XII 1937
2	Bentkowski Edward	20 V 1876	1901	proboszcz	† 19 VII 1939
3	Berent Leopold	18 X 1875	1904	proboszcz	† 4 V 1942
4	Bielawski Aleksander	26 I 1893	1915	wikariusz	† 14 XII 1958
5	Bieniasiewicz Franciszek	25 I 1875	1907	proboszcz	† 12 IV 1947
6	Bilski Stanisław	22 II 1892	1916	proboszcz	ekskard. 1951
7	Borek Adam	22 VII 1886	1913	proboszcz	† 8 VII 1957
8	Borek Władysław	6 XII 1886	1920	wikariusz	† 3 IV 1940
9	Chartliński Ignacy	26 VII 1866	1889	proboszcz	† 2 IX 1939
10	Choroszyński Bolesław	5 XII 1870	1899	proboszcz	ekskard. 1933
11	Christoph Antoni	18 I 1878	1900	proboszcz	† 14 X 1933
12	Chrzanowski Waclaw	20 IX 1874	1899	proboszcz	† 29 V 1942
13	Chwiłowicz Aureliusz	13 X 1873	1898	proboszcz	† 4 V 1942
14	Ciesielski Michał	29 IX 1870	1893	prefekt	† 16 VII 1934
15	Cwilong Zenon	12 IX 1865	1890	proboszcz	† 18 IX 1949
16	Czajka Stanisław	13 XI 1897	1920	wikariusz	† 4 VII 1965
17	Czarnecki Wincenty	1 IV 1876	1899	proboszcz	† 4 V 1942
18	Czok Jan	2 VIII 1849	1875	proboszcz	† 2 II 1933
19	Dąbrowski Stanisław	8 V 1899	1925	wikariusz	ekskard. 1951
20	Degan Stefan	23 III 1878	1900	proboszcz	† 2 V 1950
21	Dominiak Stefan	24 VIII 1884	1907	proboszcz	† 9 XII 1970
22	Drejer Zygmunt	19 II 1858	1881	proboszcz	† 2 V 1930
23	Drojewski Roman	7 II 1882	1908	proboszcz	† 31 X 1941
24	Dudek Ludwik	18 VIII 1894	1923	wikariusz	† 16 VII 1965
25	Dudzik Jan	26 IV 1883	1909	proboszcz	† 18 III 1939
26	Dyja Edward	13 X 1894	1918	wikariusz	† 10 VIII 1942
27	Gawlikowski Klemens	13 XI 1881	1904	proboszcz	† 23 IV 1956
28	Giebartowski Władysław	15 VI 1888	1911	wikariusz	† 11 X 1955
29	Glass Wincenty	25 III 1872	1895	proboszcz	† 23 X 1946
30	Głogowski Wawrzyniec	19 VIII 1867	1891	proboszcz	† 6 V 1942
31	Godziszewski Antoni	3 I 1899	1912	wikariusz	† 1 IX 1954
32	Gołaszewski Stanisław	26 VIII 1894	1919	wikariusz	—
33	Gorzędowski Franciszek	22 XI 1841	1870	proboszcz	† 1 IX 1929
34	Gostyński Aleksander	23 II 1881	1905	proboszcz	† 24 VI 1936
35	Gozdek Adolf	4 V 1876	1902	proboszcz	† 12 VI 1942
36	Grabowski Wawrzyniec	8 VIII 1883	1919	prefekt	† 20 V 1973
37	Graczykowski Mieczysław	3 X 1876	1899	proboszcz	† 19 I 1939
38	Grochowski Antoni	3 I 1860	1884	prefekt	† 7 XII 1937
39	Gruszewski Józef	22 X 1892	1919	proboszcz	wystąpił 1937
40	Gryglewicz Franciszek	24 XI 1897	1922	wikariusz	† 22 XI 1957
41	Grzmielewski Barnaba	11 VI 1877	1899	proboszcz	† 25 XII 1927
42	Grzywak Stanisław	19 IX 1880	1906	proboszcz	† 3 III 1945
43	Gurbiel Stanisław	† 7 XI 1886	1909	proboszcz	† 31 V 1957
44	Hadaś Emanuel	25 XII 1874	1902	proboszcz	† 11 II 1942

Lp.	Nazwisko i imię	Data urodzenia	Rok święceń	Stanowisko	Uwagi
45	Halama Alojzy	15 VII 1894	1923	wikariusz	† 20 XI 1935
46	Hlawsa Leon	7 III 1880	1903	proboszcz	† 3 VI 1951
47	Janic Konstanty	8 III 1895	1924	wikariusz	† 13 XI 1926
48	Jankowski Marian	15 VIII 1874	1897	proboszcz	† 22 I 1965
49	Jankowski Teofil	28 II 1877	1901	proboszcz	† 11 IV 1951
50	Jarzębiński Stefan	4 VIII 1883	1909	proboszcz	† 6 V 1942
51	Jastrzębski Stefan	26 III 1894	1920	wikariusz	† 15 V 1952
52	Jatowtt Alojzy	4 VI 1894	1917	proboszcz	† 19 I 1972
53	Jędrzycki Cyryl	5 VI 1888	1911	proboszcz	† 14 VIII 1939
54	Kalinowski Franciszek	21 III 1879	1901	proboszcz	† 11 I 1936
55	Karczewski Apolinary	23 VII 1876	1901	prefekt	† 6 V 1942
56	Kasprzak Bogumił	20 XII 1895	1919	prefekt	ekskard. 1946
57	Kempski Leon	22 III 1867	1890	proboszcz	† 26 X 1939
58	Kiełbasiński Władysław	20 XII 1875	1899	proboszcz	† 7 VIII 1955
59	Klarzak Józef	20 II 1887	1915	wikariusz	† 18 VIII 1942
60	Kłódkowski Wincenty	14 I 1890	1913	proboszcz	—
61	Kobielski Feliks	15 V 1865	1887	proboszcz	† 24 XI 1943
62	Kokowski Wacław	16 I 1868	1890	proboszcz	† 22 III 1934
63	Konieczny Julian	9 XII 1897	1924	wikariusz	† 18 V 1942
64	Kosielski Antoni	9 V 1861	1887	proboszcz	† 26 X 1940
65	Kossowski Roman	16 II 1875	1903	proboszcz	† 4 IV 1940
66	Kotnowski Bolesław	28 XII 1884	1909	proboszcz	† 28 VII 1943
67	Kott Walenty	11 II 1880	1904	proboszcz	† 18 V 1942
68	Kowalewski Leonard	17 XI 1873	1897	proboszcz	† 11 V 1930
69	Kowalski Wawrzyniec	6 VII 1873	1896	proboszcz	† 23 X 1949
70	Kozakowski Józef	7 V 1883	1910	proboszcz	† 28 VIII 1941
71	Krajewski Adam	17 XII 1880	1908	proboszcz	ekskard. 1946
72	Kranz Nikodem	18 VIII 1844	1868	prefekt	† 22 XI 1925
73	Krawczyński Roman	11 VII 1883	1917	proboszcz	† 18 V 1942
74	Krawiecki Jan	27 XII 1893	1922	proboszcz	† 6 V 1940
75	Kubowicz Marian	2 VI 1885	1909	proboszcz	† 19 V 1963
76	Kucharski Wacław	8 IX 1886	1912	proboszcz	† 21 VIII 1948
77	Kwinciński Jakub	25 VII 1879	1904	proboszcz	† 12 IV 1945
78	Lipski Stefan	31 VIII 1873	1904	wikariusz	ekskard. 1930
79	Lubecki Ignacy	4 XII 1860	1886	proboszcz	† 9 IV 1949
80	Lubowiecki Mikołaj	20 XI 1860	1886	proboszcz	† 1 VIII 1937
81	Łabęda Jan	28 I 1877	1900	proboszcz	† 21 V 1953
82	Łogucki Józef	11 XI 1871	1894	proboszcz	† 4 VIII 1931
83	Łupiński Stanisław	25 XII 1893	1918	proboszcz	† 28 VII 1967
84	Maciaszek Franciszek	21 IX 1863	1887	proboszcz	† 24 II 1944
85	Maderski Emanuel	18 VII 1861	1889	proboszcz	† 15 XI 1943
86	Majewski Stanisław	11 XI 1865	1888	proboszcz	† 22 XI 1927
87	Makowski Karol	30 VIII 1884	1906	prefekt	† 10 VIII 1936
88	Maniewski Michał	27 IX 1883	1909	proboszcz	† 27 II 1963
89	Marciniak Wincenty	11 I 1879	1904	proboszcz	† 17 XI 1944
90	Marcinkowski Władysław	15 I 1888	1912	proboszcz	† 2 XI 1945
91	Marjankowski Ignacy	15 I 1884	1912	proboszcz	† 17 V 1936

Lp.	Nazwisko i imię	Data urodzenia	Rok święceń	Stanowisko	Uwagi
92	Metler Bonawentura	7 VII 1866	1888	proboszcz	† 2 IX 1939
93	Michalski Bartłomiej	21 VIII 1871	1903	proboszcz	† 13 I 1930
94	Michałowski Józef	15 II 1889	1915	proboszcz	† 25 IV 1969
95	Michnikowski Bolesław	11 I 1867	1889	proboszcz	† 29 IV 1929
96	Mieszczanski Stefan	29 XII 1887	1912	prefekt	ekskard. 1953
97	Mietliński Antoni	1 X 1887	1913	proboszcz	† 14 V 1963
98	Mirecki Franciszek	4 X 1869	1893	proboszcz	† 21 XII 1948
99	Mondry Wojciech	3 XII 1887	1911	prefekt	† 20 XII 1969
100	Mrotek Edmund	16 V 1897	1925	wikariusz	† 5 VII 1946
101	Muchański Andrzej	29 X 1869	1894	proboszcz	† 9 IV 1942
102	Muszyński Ludwik	25 I 1868	1902	proboszcz	† 27 VII 1950
103	Nassalski Marian	7 IX 1860	1885	proboszcz	† 11 IX 1941
104	Niederman Alfons	3 IV 1893	1917	wikariusz	—
105	Niedźwiedzki Stefan	18 VIII 1886	1910	proboszcz	† 21 XII 1959
106	Nowicki Romuald	19 XII 1875	1898	proboszcz	† 26 III 1946
107	Nuszkiewicz Stanisław	10 V 1864	1888	proboszcz	† 29 IX 1939
108	Ogłaza Stanisław	28 III 1888	1924	wikariusz	† 24 V 1942
109	Olejniki Wincenty	19 VII 1884	1911	proboszcz	† 30 VII 1965
110	Opasewicz Tomasz	21 XII 1880	1909	proboszcz	† 28 VI 1952
111	Orżanowski Wiktor	18 II 1876	1899	proboszcz	† 8 V 1929
112	Osmelak Jan	14 V 1884	1907	proboszcz	† 22 XI 1956
113	Pabich Stanisław	7 II 1886	1908	proboszcz	† 18 V 1942
114	Paterok Franciszek	2 IV 1861	1884	proboszcz	† 20 III 1942
115	Patorski Jan	24 VI 1861	1896	proboszcz	† 30 VII 1940
116	Patrzyk Józef	23 VII 1885	1912	wikariusz	† 17 IX 1948
117	Pawłowski Edward	7 XI 1876	1900	proboszcz	† 28 II 1942
118	Pawłowski Ignacy	1 VIII 1881	1904	proboszcz	† 4 XI 1936
119	Peche Tadeusz	27 I 1882	1908	proboszcz	† 29 VII 1937
120	Piekieliński Józef	4 II 1897	1919	wikariusz	† 9 III 1942
121	Prawda Jan	1 III 1896	1923	wikariusz	ekskard. 1953
122	Przygodzki Wincenty	21 I 1870	1893	proboszcz	† 10 X 1947
123	Rechciński Ignacy	23 VII 1876	1903	proboszcz	ekskard. 1930
124	Rosso Włodzimierz	16 I 1896	1923	prefekt	† 10 XII 1949
125	Rosiński Władysław	12 X 1894	1920	wikariusz	† 10 VII 1948
126	Rychlewski Stanisław	11 IX 1880	1906	proboszcz	† 14 V 1949
127	Rzykiecki Franciszek	13 I 1881	1906	proboszcz	† 1 VI 1945
128	Sawicki Marian	1 IX 1897	1924	prefekt	ekskard. 1953
129	Secomski Kazimierz	27 II 1876	1902	proboszcz	† 26 III 1964
130	Sewerynek Antoni	21 III 1895	1919	wikariusz	† 8 XII 1955
131	Sędzimir Zygmunt	28 VII 1881	1906	proboszcz	† 2 III 1933
132	Siemiaszko Władysław	28 V 1866	1891	proboszcz	† 17 IX 1935
133	Sikorski Władysław	14 IX 1870	1893	proboszcz	† 24 V 1955
134	Smaga Jan	22 XI 1881	1906	prefekt	† 17 III 1948
135	Smolarkiewicz Władysł.	27 III 1886	1909	proboszcz	† 25 IV 1948
136	Sobański Piotr	19 III 1897	1919	prefekt	† 30 IX 1965
137	Strzelecki Jan	30 I 1872	1895	proboszcz	† 7 IV 1936
138	Sukiennicki Stanisław	8 V 1875	1897	proboszcz	† 14 V 1942

Lp.	Nazwisko i imię	Data urodzenia	Rok święceń	Stanowisko	Uwagi
139	Szczotkowski Wacław	22 IX 1872	1895	proboszcz	† 1 XII 1930
140	Szewczyk Józef	9 III 1895	1919	prefekt	† 11 V 1960
141	Szyca Jan	3 II 1895	1923	wikariusz	—
142	Szymanowski Bolesław	18 VII 1880	1904	proboszcz	† 26 VII 1935
143	Ślaski Jarosław	20 I 1875	1897	bez stanowiska	† 31 VIII 1954
144	Świeżewski Bronisław	6 X 1870	1892	proboszcz	† 17 V 1932
145	Tarchalski Edmund	25 X 1874	1898	proboszcz	† 15 VI 1926
146	Tomaszewski Jan	3 XII 1888	1915	prefekt	† 19 XI 1966
147	Urban Stanisław	6 VII 1878	1902	wikariusz	† 25 III 1942
148	Waśkiewicz Piotr	29 VI 1856	1881	proboszcz	† 12 VII 1939
149	Wesołowski Władysław	12 XII 1892	1916	prefekt	wystąpił 1930
150	Wieczorek Stanisław	6 IV 1883	1911	proboszcz	† 11 IX 1957
151	Wilczyński Władysław	8 VIII 1875	1901	proboszcz	† 11 VI 1942
152	Witczak Aleksander	31 III 1886	1909	proboszcz	† 11 VII 1960
153	Wojciechowski Wincenty	27 VI 1881	1903	proboszcz	† 30 V 1934
154	Wojtasik Władysław	13 III 1888	1908	proboszcz	ekskard. 1938
155	Wróbel Antoni	12 IV 1885	1912	proboszcz	† 26 IX 1957
156	Wróblewski Bolesław	19 VIII 1867	1889	proboszcz	† 7 VI 1951
157	Wróblewski Michał	30 III 1889	1914	wikariusz	† 11 VI 1942
158	Wtorkiewicz Franciszek	6 X 1871	1897	proboszcz	† 27 XII 1952
159	Zaborski Józef	1 XI 1876	1899	proboszcz	† 7 X 1937
160	Zagrzejewski Antoni	13 VI 1859	1883	proboszcz	† 7 VIII 1930
161	Zaręba Leon	4 VII 1862	1887	proboszcz	† 25 I 1940
162	Zawadzki Mieczysław	22 I 1894	1916	proboszcz	—
163	Zawadzki Zygmunt	9 V 1876	1899	proboszcz	† 26 IX 1944
164	Zieliński Hipolit	12 VIII 1873	1896	proboszcz	† 18 IV 1957
165	Zieliński Roman	5 II 1875	1899	proboszcz	† 8 V 1954
166	Zmysłowski Antoni	2 I 1872	1897	proboszcz	† 8 XI 1935
167	Znamirowski Kazimierz	22 II 1884	1908	proboszcz	† 10 II 1945
168	Żeromski Stanisław	20 IX 1869	1890	proboszcz	† 26 VI 1926
169	Zor Adam	24 XII 1869	1894	proboszcz	† 9 XII 1944

W ten sposób z diecezji włocławskiej nowa diecezja częstochowska przejęła 169 kapłanów; w tym 125 proboszczów, 27 wikariuszy, 16 prefektów, a 1 kapłan nie piastował żadnego stanowiska. Jedna parafia (Soborzyce) w tym czasie nie miała proboszcza. Znacznie więcej natomiast było nie obsadzonych stanowisk wikariuszowskich. Jeszcze w okresie, kiedy te tereny należały do diecezji włocławskiej, wiele placówek wikariuszowskich wakowało, a w nowej diecezji, ze względu na dotkliwy brak kapłanów w pierwszych latach jej istnienia, również pozostały nieobsadzone.

B. Wykaz kapłanów, którzy w 1925 r. zostali inkardynowani do diecezji częstochowskiej z diecezji kieleckiej

Lp.	Nazwisko i imię	Data urodzenia	Rok święceń	Stanowisko	Uwagi
1	Banach Teofil	5 III 1892	1920	wikariusz	† 24 X 1963
2	Banasiński Stefan	16 VII 1888	1912	prefekt	—
3	Brykalski Leon	13 IV 1868	1891	proboszcz	† 5 VIII 1943
4	Brozowski Tomasz	18 XII 1856	1880	wikariusz	† 1 IV 1937
5	Ciechwierz Stanisław	22 XI 1884	1908	proboszcz	† 1 X 1970
6	Ciempka Stanisław	7 V 1895	1922	wikariusz	† 25 IX 1967
7	Chodorowski Czesław	23 X 1877	1900	proboszcz	† 27 XII 1947
8	Ciszewski Stanisław	29 VIII 1900	1925	wikariusz	† 19 V 1958
9	Cugowski Aleksander	25 I 1880	1903	proboszcz	† 2 XI 1961
10	Czapliński Kazimierz	14 IV 1890	1912	proboszcz	† 19 X 1952
11	Czerna Piotr	27 VI 1863	1888	proboszcz	† 2 II 1930
12	Domarańczyk Jan	18 XI 1895	1920	wikariusz	—
13	Duda Stefan	1 VIII 1875	1901	proboszcz	† 11 VIII 1945
14	Flisowski Zygmunt	6 XI 1886	1909	prefekt	† 24 IX 1973
15	Frackiewicz Władysław	10 VI 1881	1906	proboszcz	† 19 VI 1963
16	Gacek Władysław	19 VII 1877	1903	proboszcz	† 4 IX 1946
17	Gałczyński Stefan	26 VIII 1888	1912	proboszcz	† 4 V 1942
18	Gola Franciszek	10 XII 1869	1892	proboszcz	† 3 I 1957
19	Grzeliński Witalis	1 VI 1879	1905	proboszcz	† 2 III 1939
20	Hamerling Walenty	12 II 1887	1910	proboszcz	† 6 V 1942
21	Hendrychowski Adam	13 II 1885	1910	proboszcz	† 29 I 1941
22	Imiela Jerzy	20 IV 1888		prefekt	† 24 VI 1966
23	Jurczyński Stefan	31 X 1891	1922	prefekt	† 14 IX 1941
24	Kaczmarzyk Lucjan	29 XII 1900	1924	wikariusz	† 16 VI 1954
25	Kałuża Jan	13 IX 1893	1916	proboszcz	† 10 VII 1971
26	Kańtoch Augustyn	10 XII 1897	1923	wikariusz	—
27	Klepaczewski Ludwik	15 IX 1889	1913	prefekt	† 31 VII 1971
28	Kluszczyński Marian	28 XI 1894	1919	proboszcz	—
29	Kołodziejski Marian	15 VIII 1896	1921	wikariusz	† 13 VII 1952
30	Koźlicki Wojciech	19 I 1890	1913	prefekt	† 21 IV 1943
31	Krawczyński Józef	20 III 1900	1924	wikariusz	† 12 V 1942
32	Kruszyński Franciszek	23 X 1887	1914	proboszcz	ekskard. 1943
33	Krzyżanowski Józef	18 III 1895	1922	proboszcz	† 26 III 1952
34	Kuchta Leon	3 VII 1894	1920	wikariusz	† 25 III 1941
35	Kwiatkowski Stanisław	7 III 1866	1889	proboszcz	† 23 II 1935
36	Libura Mikołaj	5 XII 1863	1888	proboszcz	† 22 II 1931
37	Ludwikowski Józef	17 I 1899	1924	wikariusz	† 8 II 1957
38	Łojek Franciszek	2 IV 1890	1919	wikariusz	ekskard. 1951
39	Ługowski Zdzisław	28 IV 1886	1909	wikariusz	† 31 V 1941
40	Mach Władysław	14 X 1894	1920	wikariusz	† 22 VI 1949
41	Marchewka Antoni	31 XII 1890	1918	prefekt	† 13 II 1973
42	Massalski Jan	15 II 1895	1918	proboszcz	—
43	Materny Antoni	19 III 1896	1918	proboszcz	† 20 V 1969
44	Mazurkiewicz Kazimierz	15 VII 1878	1901	proboszcz	† 10 I 1939
45	Mazurkiewicz Stanisław	5 V 1869	1893	proboszcz	† 15 II 1933

Lp.	Nazwisko i imię	Data urodzenia	Rok święceń	Stanowisko	Uwagi
46	Milewski Stanisław	16 I 1896	1922	wikariusz	—
47	Namysło Maciej	29 II 1892	1923	wikariusz	—
48	Nowak Wincenty	30 VI 1896	1922	wikariusz	† 18 V 1942
49	Olczakowski Leon	20 II 1878	1905	proboszcz	† 23 VIII 1939
50	Opalski Adam	9 XII 1892	1915	proboszcz	† 29 VIII 1957
51	Pędzich Franciszek	19 IX 1860	1893	proboszcz	† 9 III 1940
52	Pieńkowski Bolesław	15 IX 1874	1897	proboszcz	† 1 VIII 1944
53	Pilc Jan	13 XII 1868	1902	proboszcz	† 24 III 1944
54	Plenkiewicz Franciszek	3 XII 1867	1894	proboszcz	† 19 IV 1932
55	Pluciński Józef	12 III 1886	1909	proboszcz	† 30 III 1970
56	Pruchnicki Józef	16 II 1894	1917	prefekt	† 20 X 1963
57	Ptaszyński Władysław	8 IX 1877	1914	prefekt	† 23 IV 1936
58	Pytlawski Roman	12 II 1886	1919	proboszcz	† 20 V 1942
59	Raczyński Franciszek	3 IX 1874	1904	prefekt	† 26 I 1941
60	Rajchel Bronisław	1895	1922	proboszcz	ekskard. 1926
61	Ramus Roman	26 VII 1896	1921	prefekt	† 21 III 1970
62	Rogójski Mieczysław	13 I 1874	1898	proboszcz	† 26 I 1964
63	Rubik Franciszek	4 X 1885	1914	prefekt	† 24 III 1956
64	Senko Stanisław	25 IV 1862	1890	proboszcz	† 17 IX 1939
65	Siermatowski Franciszek	11 XII 1882	1907	proboszcz	† 4 XI 1941
66	Smużyński Jan	22 XII 1863	1886	proboszcz	† 23 II 1935
67	Sobczyński Józef	28 VII 1888	1911	prefekt	† 22 V 1971
68	Sokołowski Józef	23 XII 1879	1903	proboszcz	† 4 I 1947
69	Stradowski Bolesław	8 II 1896	1919	proboszcz	† 21 V 1940
70	Strzelecki Jan	18 XI 1898	1920	wikariusz	† 29 IX 1930
71	Suma Julian	12 II 1896	1921	prefekt	† 3 VIII 1960
72	Szczepka Jan	19 X 1865	1889	proboszcz	† 26 VI 1948
73	Sznajderski Zygmunt	8 II 1897	1919	prefekt	† 23 IX 1967
74	Szuba Franciszek	16 VI 1896	1922	wikariusz	—
75	Tochowicz Ignacy	27 X 1899	1924	wikariusz	† 12 VIII 1942
76	Uchto Antoni	13 VI 1890	1916	prefekt	† 31 VII 1964
77	Ufniarski Stanisław	15 VII 1899	1921	prefekt	† 23 II 1955
78	Urbański Teodor	2 II 1870	1892	proboszcz	† 3 II 1929
79	Wajzler Bolesław	31 I 1881	1903	prefekt	† 8 III 1941
80	Wdowicki Stanisław	7 V 1898	1923	wikariusz	—
81	Wenikajtis Antoni	23 I 1873	1903	proboszcz	† 25 VI 1934
82	Wesołowski Ignacy	31 I 1890	1912	proboszcz	† 30 VIII 1962
83	Witek Stanisław	12 XII 1866	1894	prefekt	† 1 XII 1939
84	Wójecki Jan	5 VII 1895	1917	prefekt	† 12 II 1947
85	Zamojski Wincenty	21 I 1872	1898	proboszcz	† 29 IX 1930
86	Zbierski Marian	28 XI 1879	1904	proboszcz	† 28 IV 1942
87	Zientara Franciszek	24 VIII 1862	1889	proboszcz	† 8 V 1954
88	Zimniak Antoni	3 I 1878	1905	proboszcz	† 26 I 1943

Z diecezji kieleckiej do diecezji częstochowskiej w 1925 r. zostało inkardynowanych 88 kapłanów, w tym było 47 proboszczów (parafia Wojkowice Komorne wakowała), 21 wikariuszy i 20 prefektów.

6. WIERNI

Bulla erekcyjna z chwilą wyznaczenia granic diecezji częstochowskiej równocześnie włączyła do niej wiernych mieszkających na tych terenach. I tak z diecezji włocławskiej zostały włączone tereny z większymi miastami — Częstochowa, Kłobuck, Radomsko, Wieluń i Wieruszów. Większy ośrodek przemysłowy stanowił okręg częstochowski z rozwijającym się przemysłem włókienniczym i hutniczym. Ogromną natomiast większość stanowiły tereny rolnicze. Były tu przeważnie drobne gospodarstwa chłopskie, nie wystarczające na utrzymanie i wyżywienie rodzin. Stąd duża część ludności zwłaszcza ludzi młodych z całego tego terenu wyjeżdżała w poszukiwaniu pracy i zarobków poza granice kraju przeważnie do Niemiec i Francji. Jedynie na okres zimowy powracali ci robotnicy rolni do rodzinnych stron. Jednocześnie przywozili ze sobą zubożenie w sprawach religijnych i obyczajowych oraz brak przywiązania do tradycji rodzimej. Na tym terenie mieszkało 556 310 wiernych¹⁹.

Na terenie przejętym z diecezji kieleckiej większość stanowiła ludność robotnicza. W miastach — Będzin, Czeladź, Dąbrowa Górnicza, Sosnowiec i Zawiercie — zamieszkiwali przeważnie robotnicy hut i fabryk oraz górnicy okolicznych kopalń węgla kamiennego. Duży procent ogółu ludności robotniczej Zagłębia Dąbrowskiego stanowił proletariats miejski, żyjący w bardzo trudnych warunkach materialnych, o których poprawę nie wiele troszczyli się zagraniczni właściciele zakładów przemysłowych. Poza wyżej wymienionymi miastami mieszkała ludność rolnicza, ale znaczna część tej ludności dojeżdżała do pracy w ośrodkach przemysłowych. Na tym terenie istniały duże perspektywy rozwoju przemysłu i wzrostu liczby mieszkańców w przyszłości. Ogółem na tym terenie mieszkało 320 727 wiernych²⁰.

W chwili powstania diecezja częstochowska liczyła więc 877 037 wiernych. Zarówno w części przejętej z diecezji włocławskiej jak i z diecezji kieleckiej mieszkała ludność narodowości polskiej i wyznania rzymsko-katolickiego. Odsetek ludności innych narodowości i innych wyznań religijnych był znikomy.

7. KAPŁANI INKARDYNOWANI DO DIECEZJI CZĘSTOCHOWSKIEJ

w l. 1926—1931

W nowoutworzonej diecezji częstochowskiej trzeba było przez kilka następnych lat dokładać dużych wysiłków, ażeby odpowiednio zapewnić

¹⁹ Liczbę wiernych w tej części diecezji ustalono na podstawie danych w *Catalogus ecclesiarum et utriusque cleri tam saecularis quam regularis dioecesis Wladislaviensis seu Calisiensis pro anno Domini 1925*.

²⁰ Liczbę wiernych w tej części diecezji ustalono na podstawie danych w *Elenchus venerabilis cleri saecularis ac regularis dioecesis Kielcensis pro anno Domini 1935*.

wiernym opiekę duszpasterską. Było to zadanie w pierwszym rzędzie kapłanów, których liczba była ledwie wystarczająca, a na pierwszych absolwentów Częstochowskiego Seminarium Duchownego trzeba było czekać do 1931 r. Wydaje się przeto słusznym na tym miejscu omówić źródła dopływu nowych kapłanów do diecezji częstochowskiej w l. 1926—1931, którzy wraz z pracującymi już kapłanami troszczyli się o utrzymanie pracy duszpasterskich na odpowiednim poziomie i zapewnienie wiernym możliwości należytego wypełniania praktyk religijnych. Z chwilą dopływu nowych kapłanów-absolwentów własnego Seminarium Duchownego można było podjąć dzieło ulepszenia form pracy duszpasterskiej.

Wśród pierwszoplanowych zadań w nowej diecezji widział biskup Kubina konieczność zorganizowania na właściwym poziomie pracy duszpasterskiej oraz pomocy materialnej dla ludzi bezrobotnych na terenie swojej diecezji. To dzieło mieli podjąć kapłani²¹. Na mocy bulli erekcyjnej diecezja częstochowska posiadała 257 kapłanów, w tym 36 pracowało na stanowiskach prefektów szkolnych. Nadto liczba kapłanów aktywnie pracujących zmniejszała się na skutek zgonów, chorób i podeszłego wieku wielu z nich. Tę trudną sytuację dla diecezji dostrzegał biskup Kubina, kiedy w „Pierwszym liście pasterskim” pisał „liczba duchowieństwa wobec tak wielkiej pracy, której trzeba będzie dokonać, jest zbyt szczupła. Jak mogłem stwierdzić, już dziś duchowieństwo jest przepracowane. Dużo księży utraciło zdrowie i siły w skutek nieustannej denerwującej pracy w kościele i szkole. Inni przedwcześnie się starzeją. Jedni i drudzy zasłużyli sobie na odpoczynek, na błogą i spokojną emeryturę. I w normalnych warunkach chętnie bym ich zwolnił i umożliwił im ten zasłużony odpoczynek. Dzisiaj atoli muszą trwać na stanowiskach, muszą dalej pracować, chociaż z osłabionymi siłami wobec braku księży, którzyby mogli objąć po nich pracę duszpasterską”²².

Tymczasem alumni Częstochowskiego Seminarium Duchownego, którzy rozpoczęli studia na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w roku akademickim 1926/1927 przy ówczesnym systemie studiów mogli je ukończyć dopiero pod koniec roku akademickiego 1930/1931. W tym trudnym dla diecezji okresie biskup Kubina chciał jej zapewnić dopływ nowych kapłanów w podwójny sposób. Z biskupem włocławskim Stanisławem Zdzitowieckim i biskupem kieleckim Augustynem Łosińskim zawarł umowę, na mocy której klerycy studiujący w roku akademickim 1925/1926 w seminariach włocławskim i kieleckim, a pochodzący z terenów diecezji częstochowskiej, mogli bez żadnych trudności po ukończeniu studiów przejść do diecezji częstochowskiej. Taki stan rzeczy zatwierdziła Kongregacja Seminariów i Uniwersytetów dekretem z dn. 30 XI 1927 r.²³

²¹ T. Kubina bp, dz. cyt., t. I s. 13—14.

²² Tamże, t. I s. 15.

²³ *Sacra congregazione dei Seminari e delle Università* do biskupa T. Kubiny z dn. 30 XI 1927 r., AKDCz — Seminarium Duchowne w Krakowie 1926—1932.

O tym fakcie informował biskup Kubina konsultorów diecezjalnych i dziekanów w następujący sposób „udało mi się skłonić biskupów kieleckiego i wrocławskiego do łaskawego odstąpienia mi tych kleryków, którzy pochodzą z naszej diecezji, a w chwili powstawania jej już znajdowali się w ich seminariach. Dzięki temu będę mógł już w tym roku wyświęcić czterech, a w przyszłym roku 7 księży i w ten sposób pomnożyć szczerpłą liczbę kleru naszej diecezji”²⁴.

Drugim źródłem powiększenia stanu liczbowego kleru diecezji częstochowskiej był dopływ kapłanów z innych diecezji oraz z zakonów i zgromadzeń zakonnych. W tym czasie biskup Kubina chętnie przyjmował do swojej diecezji kapłanów, którzy prosili o inkardynację. Dzięki trosce biskupa Kubiny, mimo że kilkunastu kapłanów zmarło, to jednak diecezja przetrwała trudny okres braku kapłanów, a od 1931 r. do diecezji przybywali już regularnie kapłani-absolwenci własnego Seminarium Duchownego.

Niżej podane trzy wykazy obejmują nazwiska kapłanów inkardynowanych do diecezji częstochowskiej w l. 1926—1931.

A. Z Seminarium Duchownego we Wrocławku

Lp.	Nazwisko i imię	Data urodzenia	Rok święceń	Rok inkard.	Uwagi
1	Bartecki Józef	18 III 1904	1929	1929	† 13 V 1944
2	Kiwacz Jan	21 VI 1903	1930	1930	—
3	Patykiewicz Walenty	11 II 1903	1929	1929	—
4	Rawicki Antoni	13 VI 1897	1930	1930	† 21 XII 1948
5	Stasiński Leon	11 III 1903	1929	1929	—
6	Strzelczyk Franciszek	7 I 1905	1930	1930	zginął bez wieści w II wojnie świat.
7	Szpikowski Tadeusz	6 X 1901	1930	1930	ekskard. 1948
8	Wróbel Marian	6 IX 1902	1929	1929	† 2 VII 1948
9	Zieliński Julian	12 II 1905	1929	1929	† 17 X 1934

Alumni ci, po ukończeniu studiów filozoficzno-teologicznych w Seminarium Duchownym we Wrocławku i po wyrażeniu chęci przejścia do die-

²⁴ Zjazd Ks. Ks. Konsultorów i Dziekanów. „Wiadomości Diecezjalne”. R. III : 1928 s. 19.

²⁶ Wolne miejsce w tej rubryce oznacza, że dany kapłan żyje.

cezji częstochowskiej, otrzymali święcenia kapłańskie z rąk biskupa częstochowskiego. Kilkunastu natomiast innych alumnów tegoż Seminarium Duchownego przed ukończeniem studiów zgłosiło się do Seminarium Duchownego diecezji częstochowskiej w Krakowie i na Wydziale Teologicznym UJ ukończyło rozpoczęte studia. Na tym miejscu należy dodać, że zarówno biskup Zdzitowiecki jak i ówczesne władze seminaryjne we Włocławku okazali dużo zrozumienia dla potrzeb duszpasterskich diecezji częstochowskiej²⁶.

B. Z Seminarium Duchownego w Kielcach

Lp.	Nazwisko i imię	Data urodzenia	Rok święceń	Rok inkard.	Uwagi
1	Berg Seweryn	28 XII 1900	1926	1926	† 2 X 1961
2	Brodziński Jan	18 VI 1904	1927	1927	† 27 III 1975
3	Drożdż Czesław	16 VII 1904	1926	1926	—
4	Gawron Władysław	17 VI 1903	1926	1926	† 23 III 1970
5	Gietyngier Ludwik	16 VIII 1904	1927	1927	† 30 XI 1941
6	Jung Marian	30 I 1901	1928	1928	† 27 XI 1964
7	Kowalski Stanisław	25 III 1904	1931	1931	† 14 I 1966
8	Krawczyk Józef	25 II 1905	1930	1930	—
9	Maślankiewicz Eugeniusz	26 X 1901	1928	1928	† 30 XII 1956
10	Nowak Lucjan	27 V 1906	1931	1931	† 4 II 1966
11	Tuora Bogusław	4 I 1902	1927	1927	† 2 VI 1950

Wyżej wymienieni alumni, podobnie jak w diecezji włocławskiej, po ukończeniu studiów filozoficzno-teologicznych w Seminarium Duchownym w Kielcach za zgodą biskupa Augustyna Łosińskiego i władz seminaryjnych przeszli do diecezji częstochowskiej i otrzymali święcenia kapłańskie z rąk biskupa Teodora Kubiny. Wcześniej natomiast kilku kleryków pochodzących z terenów diecezji częstochowskiej, a studiujących w Seminarium Duchownym w Kielcach przeszło do Seminarium Duchownego diecezji częstochowskiej w Krakowie i tutaj ukończyło studia na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego.

²⁶ Informacje na ten temat zaczerpnąłem od ks. prałata dra Walentego Patykiewicza.

C. Z innych diecezji oraz z zakonów i zgromadzeń zakonnych

Lp.	Nazwisko i imię	Data urodzenia	Rok święceń	Rok inkard.	Z diecezji lub zakonu	Uwagi
1	Baranowicz Józef	2 II 1896	1924	1930	łucka	—
2	Broszkiewicz Józef	1881	1905	1926	włocławska	
3	Cesarz Stanisław	26 IV 1902	1925	1926	kielecka	† 7 X 1969
4	Chmura Ferdynand	31 VI 1879	1902	1929	XX Jezuiti	ekskard. 1943
5	Cudziński Aleksy	6 VI 1881	1907	1927	sandomierska	† 29 IX 1966
6	Głowala Paweł	2 IV 1892	1916	1928	XX. Misj. św. Wincentego	† 25 III 1964
7	Izdebski Leon	3 III 1896	1918	1930	sandomierska	ekskard. 1951
8	Kaciuba Stanisław	7 III 1901	1925	1929	XX Saletyjni	† 26 V 1963
9	Kopeć Stanisław	22 III 1894	1921	1926	sandomierska	† 26 II 1974
10	Kowalski Julian	4 II 1898	1924	1930	warszawska	—
11	Król Leon	10 IV 1900	1923	1926	kielecka	ekskard. 1928
12	Kubik Edward	20 IX 1880	1914	1927	XX Salezianie	† 2 XII 1943
13	Kuraś Stanisław	22 IV 1888	1917	1929	XX Jezuiti	† 3 II 1974
14	Lachowicz Ignacy	31 VII 1879	1902	1926	podlaska	† 5 II 1938
15	Lipa Zygmunt	1 III 1903	1925	1927	kielecka	ekskard. 1946
16	Marekwia Franc.	25 IX 1891	1919	1926	krakowska	† 12 I 1931
17	Mendera Karol	4 XI 1897	1924	1930	OO Paulini	ekskard. 1937
18	Piwnicki Stefan	20 IX 1888	1920	1928	łódzka	ekskard. 1949
19	Spirra Wincenty	31 III 1891	1915	1927	śląska	† 11 VII 1950
20	Śliwiński Wincenty	15 VII 1900	1925	1926	kielecka	—
21	Tomalka Wład.	6 XII 1898	1922	1927	włocławska	† 4 II 1938
22	Wagner Mieczys.	8 III 1902	1925	1928	łódzka	† 31 VIII 1962
23	Zajac Stanisław					
	(Zimorowicz)	25 IX 1892	1916	1926	włocławska	† 20 XII 1971
24	Zebrała Józef	11 IX 1898	1929	1930		ekskard. 1948

W ten sposób w diecezji częstochowskiej w l. 1926—1931 przybyło 44 nowych kapłanów. Liczba ta była wyższa niż liczba kapłanów zmarłych w tym samym czasie. Niemniej jednak przy takiej liczbie kapłanów było niemożliwą rzeczą zaspokojenie wszystkich potrzeb duszpasterskich w diecezji. Po 1931 r. sytuacja w diecezji pod względem liczby kapłanów ulegała ciągłemu polepszeniu.